

Van plattelandsbieb naar ruim twee kilometer archief: Een ode aan dr. Peter Romijn's carrière

Fabienne van Wijngaarden

In this Hoe geschiedenis jij?, Fabienne van Wijngaarden interviews Peter Romijn. Peter is the former head of research for the Dutch Institute for War, Holocaust and Genocide Studies (NIOD). They talked about Peter's past and his work, and Peter was kind enough to include some tips for historians-to-be.

Afb. 1: Peter Romijn. Bron: Peter Romijn.

Dr. Peter Romijn is vijftig jaar lang Hoofd Onderzoek van het NIOD Instituut voor Oorlogs-, Holocaust en Genocidestudies geweest. In zijn lange carrière heeft hij veel bijgedragen aan politieke en maatschappelijke discussies rondom oorlogsdocumentatie. Zo was hij onder andere medeverantwoordelijk voor het Srebrenicarapport dat in 2002 tot de val van het kabinet-Kok II leidde. Ook is hij coauteur van het onderzoeksrapport over de onafhankelijkheidsoorlog in Indonesië dat eerder dit jaar werd gepresenteerd. Dr. Romijn heeft van binnenuit gezien hoe de positie van het NIOD en van historici in het Nederlandse publieke debat de afgelopen decennia veranderd is. In juni van 2022 is het voormalig hoofd Onderzoek met zijn welverdiende pensioen. We spraken over zijn prachtige loopbaan. Een indrukwekkende carrière was het zeker, iets wat evident is door het feit dat dr. Romijn een eigen Wikipedia-pagina heeft.

We ontmoeten elkaar op het terras bij het sfeervolle café Hofman op een prachtige herfstige dag. De eerste oranje herfstbladeren versieren de eeuwenoude klinkers van Janskerkhof, iets wat Peter met veel vreugde opmerkt. Het mooie weer heeft Peter goed gestemd, en we vallen meteen in een makkelijk gesprek. Wanneer ik hem vraag in welk onderwerp hij zich op de universiteit verdiept heeft, lacht Peter. 'Dat is lang geleden. We hebben het nu over de jaren zeventig en tachtig.' In die tijd studeerde hij aan de Rijksuniversiteit Groningen (RUG).

'Peru heeft niet meer veel van mij gehoord.'

In de tussentijd is onze wereld ernstig veranderd, maar sommige dingen veranderen nooit. Zo ging Peter, net als veel geschiedenisstudenten nu, geschiedenis studeren omdat hij het 'super interessant' vond. Hij groeide op in een dorp in Drenthe, waar een openbare

bibliotheek werd geopend toen hij twaalf was. Deze bieb lag vlak naast het huis van Peter. 'Dus, ik heb me suf gelezen over geschiedenis,' concludeert Peter. Deze bieb zou later de bakermat van zijn studiekeuze blijken. Ook stimuleerde Peters geschiedenisleraar zijn keuze voor de studie geschiedenis, wat hem van zijn keuze overtuigde. 'Zo ben ik er eigenlijk ingerold.'

Ook het universitaire geschiedenisonderwijs van de jaren zeventig en tachtig was niet al te verschillend van het huidige studieprogramma. Zo vertelt Peter dat hij ook in het eerste jaar 'alle handboeken doorstampte', net als de eerstejaarsstudenten van nu. Hierna volgde twee jaar aan prekandidaatsonderwijs. Hij kreeg veel les over sociaal-economische en politieke geschiedenis, herinnert hij zich. Deze velden vond de jonge Peter razend interessant. Toch was niet alles perfect. Er werd tijdens zijn eerste jaren weinig basis gelegd voor historiografie met klassieke boeken, wat de historicus achteraf erg jammer vindt. 'Het onderwerp bepaalde in onze ogen de relevantie van wat je deed tijdens je studie.' Wel bood de RUG 'contemporaine' geschiedenis, waarop Peter afstudeerde. De richting contemporaine geschiedenis focuste zich vooral op politieke geschiedenis van na 1945. Als die eerste drie jaar, eerst de propedeuse en dan de kandidaatsfase, voorbij waren, kwam je in de doctoraalfase. 'Dan telde je eigenlijk een beetje mee, zeg maar wat tegenwoordig een master is.'

Toen zijn doctoraalfase aanbrak en het tijd werd om een onderwerp te kiezen, richtte Peter zich in eerste instantie op Nederlandse ontwikkelingssamenwerking met Peru. Toch trok een actuele politieke ontwikkeling in Nederland zijn aandacht:

de politieke affaire rondom oorlogsmisdadiger Pieter Menten barstte in 1976 los zodra Peter aan zijn thesis over Peru wil beginnen. Deze oorlogsmisdadiger was de dans ontsprongen in de jaren veertig en kwam opnieuw in de belangstelling omdat hij rijk was geworden door kunstroof in het door nazi's bezette Polen. 'Als studenten hadden we best wel veel invloed op het studieprogramma, dus toen heb ik met een aantal andere collega-studenten een docent gevonden die bereid was om een mastercollege te organiseren, een bronnen-college, over de Nederlandse vervolging van oorlogsmisdadigers.' Zo stortte hij zich volledig op dit nieuwe en actuele onderwerp. 'Peru heeft niet meer veel van mij gehoord.' De Nederlandse vervolging van oorlogsmisdadigers vond Peter voornamelijk interessant omdat hij hier nog niet-ontgonnen bronnenonderzoek voor kon doen, bijvoorbeeld met de bronnen van het Ministerie van Justitie. Hij maakte van dat onderzoek zijn afstudeerscriptie: een keuze die in retrospect de rest van zijn carrière zou tekenen.

'Ik heb ontzettend veel gepraat.'

Zodra hij afgestudeerd was, ging Peter in eerste instantie bij een zuivelfabriek werken. Hij haalt de herinnering lachend op. 'Toen ik afstudeerde was er echt héél weinig werkgelegenheid in Groningen, het was zelfs moeilijk om gewoon een niet-studiegerelateerd baantje te vinden.' Voordat Peter dus aan zijn geschiedenisgerelateerde carrière begon, heeft hij allemaal uitzendwerk gedaan. Onder academici was er op dat moment ook grote werkeloosheid. 'Toen had ik nog wel het ideaal eigenlijk, van, nou dan ga ik 's avonds hele belangrijke dingen doen. Boeken schrijven en zo, maar dat werkte dus helemaal niet.'

Desondanks wist Peter zich uiteindelijk weer bij het academisch wereldje te voegen. Peter creëerde samen met een docent een werkervaringsplaats waarbij hij de bodem zou leggen voor een proefschrift, dat ook weer ging over de vervolging van oorlogsmisdadigers. Uiteindelijk kwam er een vacature aan het instituut dat tegenwoordig het NIOD is: het instituut waar Peter vijftienvintig jaar hoofd Onderzoek is geweest. 'Ook weer een klein baantje,' zegt Peter over zijn eerste job. Hij kreeg in 1985 voor twee jaar een 'halve baan'. Sinds dat baantje is Peter, in zijn eigen woorden, bij het NIOD 'blijven hangen'. Hij promoveerde in 1989 op het proefschrift *Snel, streng en rechtvaardig. Politiek beleid inzake de bestraffing en reclassering van "foute" Nederlanders 1945-1955*.

Op het NIOD werken veel mensen uit verschillende disciplines, maar toch is geschiedenis altijd het fundament geweest van Peters carrière. Het leukste aan zijn baan bij het NIOD vond hij dan ook dat die de mogelijkheid bood om met verschillende typen mensen gedachten uit te wisselen over het verleden. 'Het fijne aan het werken bij NIOD is dat je het gevoel hebt dat het ertoe doet voor mensen buiten het vakgebied.' Hij geeft aan heel veel verschillende en inspirerende mensen te hebben gesproken, ook 'wereldberoemde oude knarren'.

Toch heeft Peter al die tijd niet enkel bij het NIOD gewerkt. Ik vraag het voormalig hoofd Onderzoek naar zijn loopbaan als docent, iets waar hij zichtbaar trots op is. 'Ik ben dus in juni met pensioen gegaan, maar sinds 2002 had ik ook een deeltijd hoogleraarschap aan de Universiteit van Amsterdam (UvA).' Hier begeleidde Peter onder andere proefschriften en masterscripties. Ook gaf hij jaarlijks een keuzevak voor bachelorstudenten. Dit vak heette de

laatste jaren 'Tien jaar oorlog!', om de verbinding tussen de Tweede Wereldoorlog en de dekolonisatie in met name Nederlands-Indië te onderzoeken.

Wanneer ik hem vervolgens naar een standaard dag op zijn werk vraag, barst Peter in lachen uit. 'Dat is een moeilijke vraag.' Een gemiddelde werkdag voor Peter bestond eigenlijk bijna niet. Elke dag was anders. 'Ik was verantwoordelijk voor het aan de gang houden van het werk van ongeveer vijftig mensen.' Dit betekende veel vergaderen en veel overleggen over projecten en programma's die liepen of die mensen wilden opstarten. Ook functioneringsgesprekken hoorden er bij. 'Ik heb ontzettend veel gepraat.' Peter zag op een dag veel mensen, waaronder ook externe contacten. 'Daar kreeg je een dag wel mee vol.' Het was dan ook voornamelijk ontzettend veel grote en kleine beslissingen nemen, vragen beantwoorden en eens in het jaar een jaarplan maken.

'de periode van de unieke eenling is voorbij'

Peter liet het niet alleen bij aansturen en beslissingen maken, hij deed en doet zelf onderzoek, ook nu hij met pensioen is. Zo schreef hij het boek *De lange Tweede Wereldoorlog* over zijn onderzoek naar tien jaar oorlog, waarover hij later ook les gaf. Die nabijheid van het werkproces was dan ook wat Peters bestuurlijke functie leuk maakte. Het was ook nodig, volgens Peter. Als je te ver van het werk staat, dan neem je de belangrijke dingen, oftewel 'de boeken en de artikelen die ertoe doen en de discussies die ertoe doen,' volgens het voormalige hoofd Onderzoek, minder waar.

De laatste jaren is Peter bezig geweest met een onderzoek naar Indonesië, samen met prof. dr. Remco Raben, die werkzaam is aan de Universiteit Utrecht

en de Universiteit van Amsterdam. Ze schrijven een boek over de informatiekanaal over de oorlog in Indonesië. Als alles volgens plan gaat, komt het boek volgend jaar mei uit. De titel staat al vast: *Talen van geweld. Stilte, informatie en misleiding in de Indonesische onafhankelijkheidsoorlog, 1945-1949*. Via de website van de Amsterdam University Press zal het direct in open access beschikbaar zijn. Peter kijkt er in ieder geval naar uit.

Tot slot heeft Peter nog wel wat handige tips voor studenten die in hun vakgebied willen blijven werken. Hij presenteert ze methodologisch en netjes genummerd. Tip één is zorgen dat je een onderzoeksstageplek krijgt bij een docent die met onderzoek bezig is dat je interessant vindt. 'Leer die periode echt hoe het werkt en ga netwerken.' Netwerken is essentieel, want zoals Peter het mooi formuleert, 'de periode van de unieke eenling is voorbij'. Daarnaast is het hartstikke leuk om met mensen samen te werken, voegt hij toe. Tip twee is proberen om een overzicht te krijgen van welke discussies spelen in het vakgebied dat voor jou belangrijk is. 'Volg de historiografische debatten, sluit je aan bij online platforms en weet wat je zelf belangrijk vindt,' luidt de conclusie van zijn tweede tip. Tip nummer drie is 'wees niet te krampachtig met carrièreplanning'. Soms brengen de meest verrassende omwegen je ook bij je doel. De laatste tip is misschien wel de belangrijkste: zorgen voor een mooi portfolio. Je kan je acties en keuzes volgens Peter het beste als een routekaart zien. 'Zorg dat je een goed portfolio hebt, dat je altijd aan mensen kan vertellen wie je bent, wat je doet en wat je kunt.' Je hoeft helemaal niet overal in uit te blinken, zolang je maar gewoon een helder verhaal hebt over wie je bent en wat je wilt.

Peter Romijn studied history at the University of Groningen. For twenty-five years, he was the head of research for the Dutch Institute for War, Holocaust and Genocide Studies (NIOD). Next year, he will publish a book on the provision of information in the Indonesian National Revolution.

Scan om direct naar de deluxe versie van dit artikel op onze website te gaan